

2. Дідус О. М. Духовно-моральні інтереси підростаючого покоління у контексті проблеми духовності людини. *Духовність України* : збірник наук. Праць. Житомир : ЖДЛУ, 2001. Вип. 3. С. 233–240.
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України [головний ред. В.Г. Кремень]. Київ : Юрінком інтер, 2008. С. 120 – 156.
4. Покатило В. В., Шигабутдінова Л. Р., Волкова А В. Про необхідність морального виховання молоді. *Молодий вчений*. 2014. № 4. С. 50 – 56.
5. Филипович Л. О. Глобалізаційні виклики християнській духовності на межі тисячоліть. *Духовні засади розвитку людства в епоху глобалізації та українська перспектива*. Київ : НАНУ, 2005. С. 75.

Науковий керівник
к.філос.н., доцент Пилипенко С.Г.

Решетіло Ю.В.
Державний біотехнологічний університет
Науковий керівник – ст.викладач Бабай Л.В.

МОВНИЙ ЕТИКЕТ УКРАЇНЦІВ: ТРАДИЦІЇ І СУЧАСНІСТЬ

Український мовленнєвий етикет формувався історично в культурних верствах нашого народу й передавався від покоління до покоління як еталон порядної мовленнєвої поведінки українця, виразник людської гідності та честі, української шляхетності й аристократизму духу.

Український мовленнєвий етикет - явище прогресивне й суто національне, бо належить рідній (материнській) мові та відображає національний характер українця, його ментальність - склад розуму, самобутній спосіб мислення та світосприймання. Однак прогрес суспільства вносить у нього, відповідно до конкретних практичних потреб, певні корективи, спрямовані на подальше вдосконалення й розвиток. Скажімо, поява радіо, телевізора й телефону зумовила потребу у відповідному для них етикеті спілкування. І все ж основа мовленнєвого етикету незмінна - утвердження коректності й доброзичливих стосунків між людьми.

Народна педагогіка дуже вимоглива до дотримання мовленнєвого етикету, бо це основа доброго ладу між людьми, ознака високої духовності та людської краси. Згадаймо народну пісню «Ой у полі нивка». Козак, який їхав з України», зустрівши дівчину, яка жито «жала й сіла спочивати», «мусив шапку зняти, добрий день сказати», тобто привітатися і побажати їй успіху в роботі: «Помагай Біг, дівчинонько, теж жито жати». Може, й завдяки цьому між ними склалися прекрасні стосунки.

В Україні батьки змалку при звичають дітей до мовленнєвого етикету. Увагу дітей до мовленнєвого етикету привертають і народні казки. В українському мовленнєвому етикеті є чіткі правила, хто з ким, коли і як повинен вітатися: молодший першим вітається з людиною старшого віку, чоловік - із жінкою (чи юнак з дівчиною). А у приміщенні першим вітається той, хто заходить: «Добрий день», «Доброго вечора», «Доброго ранку». Залишаючи

приміщення, кажуть: «До побачення», «Бувайте здорові». У селі традиційно вітаються з усіма односельцями і навіть з незнайомими людьми.

Основна вимога мовленнєвого етикету - увічливість, статечність, пристойність, уважність і чемність співрозмовників. Справді, вихована людина поштиво розмовляє завжди, скрізь і з усіма. Народна практика живого спілкування багата на слова ввічливості, які ще називають чарівними.

Українське виховання застерігає дітей і молодь від уживання грубих, лайливих, образливих слів. Осуджуються ті батьки, які сваряться при дітях. Сварки породжують потворність у взаєминах. «Як батько кричить, то син гарчить, а як батько лається, то син кусається», - каже народне прислів'я. У мовному спілкуванні красивим є тільки те, що сприяє пристойним людським стосункам.

Український мовленнєвий етикет - то велика духовна сила, яка відстоює нас як націю. Скажімо, у багатьох сім'ях діти, звертаючись до своїх батьків, дідусів і бабусь, уживають займенник «ти» замість нашого традиційного українського пошанного «Ви».

Український мовленнєвий етикет відзначається неординарністю, бо постав на власному національному ґрунті та пройнятий духом європеїзму. Він віддзеркалює лагідну вдачу українців, схильність до коректності й толерантності в людських стосунках, зневагу до брутальності. Лайливі слова, до яких інколи вдаються малосвідомі мовці, здебільшого іноземного походження.

Відбором етикетних мовних формул у кожному виді мовленнєвого етикету створюється та чи інша тональність спілкування, тобто соціальна якість спілкування, яку можна визначити як ступінь дотримання етичних норм у процесі комунікації.

Звертання - найяскравіший і часто вживаний вид мовленнєвого етикету. Суть його полягає в тому, щоб назвати співрозмовника з метою привернути його увагу, звернутись з проханням чи пропозицією. Вітання виконує важливу функцію в комунікативному акті-з нього починається спілкування, а часто ним же і обмежується як етикетним ритуалом. Цим пояснюється спеціалізований характер і певний автоматизм вітальних висловів. Перше враження про людину складається від того, наскільки щиро і привітно вона вітається. У вмінні вибрати доречну форму вітання виявляється загальна і мовна культура людини. Вибір залежить від того, в якому оточенні перебуває людина, від віку співрозмовника чи співрозмовників, від характеру стосунків між людьми, що вітаються чи прощаються, від того, де й коли це відбувається тощо²¹.

Діловий, або службовий, мовленнєвий етикет допускає формули прощання, які лімітовані високою тональністю.

Подяка означає висловити вдячність, бути вдячним за щось. У висловах подяки виразніше виявляється функція ввічливості, тому їх використання належить до обов'язкових етикетних настанов. Не раз вислови подяки вживають як знак ввічливої згоди або відмови на будь-яку пропозицію.

Вибачення означає усвідомлення своєї провини і намагання її спокутувати за допомогою спеціальних висловів. Воно завжди супроводжується проханням вибачити, тобто виявити поблажливість, простити провину.

Прохання - спонукальна мовленнєва дія у ввічливій формі з метою чогось домогтися від адресата. Мовні засоби прохання можуть використовувати як вислови привернення уваги, напр.: *Будьте ласкаві! Будь ласка! Ласкаво прошу!*; формулами позитивних реплік-відпо-відей на прохання є, напр.: *Прошу! Будь ласка!* Вживаючи стрижневе слово ласка, ми виявляємо привітність, доброзичливість.

Досконале спілкування спроможне стати ключем до успіху в суспільстві та на етапах досягнення професійної кар'єри. Але, на превеликий жаль, зараз молоді люди вважають, що для спілкування с друзями, батьками й іншими людьми зовсім не обов'язково використовувати мовленнєвий етикет так як це є актуальним у сучасному суспільстві і подекуди « не модним». Проте, реальність зовсім інша... Сьогодні зустріти молоду людину, яка гарно володіє власною рідною мовою, уміє висвітлювати чіткі і зрозумілі погляди і думки досить важко знайти. Дійсно, на превеликий жаль...

Загалом, кожна сучасна молода людина повинна дбати по свою мовленнєву культуру в будь-яких ситуаціях. Таким чином, молода людина завжди повинна пам'ятати про словесний бруд, якого взагалі не варто використовувати і важливо оберігати нашу мову.

Романенко А.В.,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди

Науковий керівник – канд. іст. наук, доц. Вороніна. М.С.

ПЕРЕДУМОВИ ЗАПОЧАТКУВАННЯ ДЕРЖАВНОЇ ДУМИ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТТЯ

Починаючи з 1904 р. стали помітні ознаки наближення соціальної бурі. Невдоволення відкрито проявлялося на сторінках газет і журналів, на зборах земських і міських діячів; навчальні заклади, в першу чергу університети, вирували; країною покотилася хвиля страйків і маніфестацій. І основним при цьому була вимога політичних змін. Невдала війна збільшила старі проблеми і породила нові. Питання реформування політичної системи виходили на перший план суспільного життя. У вищих коридорах влади це чітко почали усвідомлювати. В серпні 1904 р. на ключову посаду міністра внутрішніх справ був призначений товариш міністра внутрішніх справ, колишній віленський, ковельський і гродненський генерал-губернатор князь П. Д. Святополк-Мирський, який проголосив політику довіри до громадських кіл. Це породило в суспільстві надії на швидкі зміни. Однак, проголошена ним «епоха довіри» дуже скоро почала демонструвати свою безперспективність. Виявилось, що легко давати обіцянки, але важко, їх виконувати. Власне, відразу в центрі дискусій і обговорень встало вже старе і болюче питання про створення